

III. MATURA 2010 W PYTANIACH UCZNIÓW

<p>1. Co mi daje egzamin maturalny?</p>	<p>Egzamin maturalny zapewnia:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) jednolitość zadań i kryteriów oceniania w całym kraju, b) porównywalność wyników, c) obiektywizm oceniania (kodowane prace maturalne, oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów), d) rzetelność oceniania (wszystkie oceny są weryfikowane) e) możliwość ubiegania się o przyjęcie na uczelnię bez konieczności zdawania egzaminu wstępnego.
<p>2. Jakie są podstawowe zasady egzaminu maturalnego?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych</i>. 2. Egzamin jest przeprowadzany dla absolwentów: <ul style="list-style-type: none"> a) liceów ogólnokształcących, b) liceów profilowanych, c) techników, d) uzupełniających liceów ogólnokształcących, e) techników uzupełniających. 3. Egzamin składa się z części ustnej, ocenianej przez nauczycieli w szkole i części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych. 4. Harmonogram przebiegu egzaminów ustala dyrektor CKE i ogłasza go na stronie internetowej CKE.
<p>3. Jakie egzaminy trzeba obowiązkowo zdawać na maturze?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obowiązkowe są egzaminy z: <ul style="list-style-type: none"> a) języka polskiego – w części ustnej i pisemnej, b) języka obcego nowożytnego – w części ustnej i pisemnej, c) matematyki 2. Absolwenci szkół i oddziałów z nauczaniem języka mniejszości narodowej, oprócz obowiązkowych egzaminów wymienionych w punkcie 1., zdają dodatkowo egzamin z języka ojczystego w części ustnej i pisemnej. 3. Egzaminy obowiązkowe wymienione w pkt. 1. i 2. zdawane są na poziomie podstawowym. Egzamin z języka obcego nowożytnego nauczanego w klasach dwujęzycznych zdawany jest zarówno w części ustnej, jak i pisemnej na poziomie dwujęzycznym.
<p>4. Z jakich przedmiotów dodatkowych można zdawać maturę?</p>	<p>Absolwent może zdawać w danej sesji egzamin maturalny z jednego, dwóch lub trzech przedmiotów dodatkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) języka obcego nowożytnego, innego niż obowiązkowy w części ustnej i pisemnej na poziomie podstawowym lub na poziomie rozszerzonym, b) języka obcego nowożytnego, tego samego co w części obowiązkowej - w części ustnej i pisemnej, na poziomie rozszerzonym, c) języka mniejszości etnicznej – w części ustnej i/lub w części pisemnej, (w części pisemnej na poziomie podstawowym lub rozszerzonym) d) języka kaszubskiego – tylko w części ustnej lub tylko w części pisemnej lub w obu częściach, e) języka mniejszości narodowej – w części pisemnej na poziomie podstawowym lub rozszerzonym a w

	<p>przypadku osób zdających ten język jako obowiązkowy, wyłącznie na poziomie rozszerzonym,</p> <p>f) w części pisemnej z przedmiotów wybranych przez zdającego spośród następujących: biologia, chemia, filozofia, fizyka i astronomia, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki, informatyka, język łaciński i kultura antyczna, język polski, matematyka, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, język mniejszości narodowej. Egzamin można zdawać na poziomie podstawowym lub rozszerzonym z wyjątkiem języka polskiego i matematyki, które zdawane są na poziomie rozszerzonym.</p>
5. Na jakim poziomie będzie można zdawać poszczególne egzaminy?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egzaminy z przedmiotów obowiązkowych zdawane są tylko na poziomie podstawowym z wyjątkiem części ustnej języka polskiego i języka mniejszości narodowej, dla których nie określa się poziomu. 2. Egzamin z przedmiotów dobatkowych jest zdawany na poziomie podstawowym albo rozszerzonym z wyjątkiem języka polskiego, matematyki, języka obcego nowożytnego (tego samego co obowiązkowy), języka mniejszości narodowej (zdawanego również jako obowiązkowy), które w części dodatkowej są zdawane na poziomie rozszerzonym. 3. Wyboru poziomu egzaminu z danego przedmiotu dodatkowego zdający dokonuje w pisemnej deklaracji składanej przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego na początku nauki w klasie maturalnej i potwierdzonej do 7 lutego roku, w którym przystępuje do egzaminu.
6. Gdzie można zdawać maturę?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę zdaje się w szkole, którą ukończył zdający. 2. W szczególnych wypadkach może zaistnieć konieczność zdawania części ustnej egzaminu z języków obcych poza własną szkołą (np. z powodu braku nauczycieli danego języka). 3. Zdający, którzy ukończyli szkołę w latach poprzednich, a ich szkoła została zlikwidowana lub przekształcona, są kierowani do szkoły wyznaczonej przez komisję okręgową.
7. Kiedy można zdawać maturę?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę można zdawać raz w roku, w maju, według harmonogramu ustalonego przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. 2. Osoby, które z poważnych przyczyn zdrowotnych lub losowych nie mogą przystąpić do egzaminu maturalnego z jednego lub więcej przedmiotów w wyznaczonym w maju terminie, mogą w dniu egzaminu złożyć do dyrektora OKE udokumentowany wniosek za pośrednictwem dyrektora szkoły o wyrażenie zgody na przystąpienie przez nich do egzaminu z danego przedmiotu lub przedmiotów w terminie dodatkowym w czerwcu.
8. Jakie warunki muszą być zapewnione w sali egzaminacyjnej?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sala, w której jest przeprowadzany egzamin, musi spełniać warunki określone w przepisach bhp i przepisach ppoż. 2. Do sali egzaminacyjnej, w której jest przeprowadzana dana część egzaminu maturalnego, nie można wnosić żadnych urządzeń telekomunikacyjnych ani korzystać z nich w tej sali, pod groźbą unieważnienia egzaminu.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Podczas części pisemnej przy stoliku może siedzieć wyłącznie jeden zdający. 4. Na stolikach w trakcie pisania mogą znajdować się jedynie arkusze egzaminacyjne, przybory pomocnicze i pomoce dopuszczone przez dyrektora CKE. 5. Zdający chory lub niepełnosprawny może korzystać podczas egzaminu z leków i innych pomocy medycznych przepisanych przez lekarza lub koniecznych ze względu na chorobę lub niepełnosprawność. 6. Posiłki dla zdających i egzaminatorów mogą być dostępne jedynie na zewnątrz sali egzaminacyjnej poza czasem przeznaczonym na egzamin.
<p>9. Jak powinien być zorganizowany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W skład zespołu przedmiotowego przeprowadzającego egzamin ustny wchodzi dwóch nauczycieli danego języka, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie może wchodzić nauczyciel uczący danego zdającego w klasie maturalnej. 2. W skład zespołu nadzorującego przebieg egzaminu pisemnego w danej sali wchodzi co najmniej trzech nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie mogą wchodzić nauczyciele danego przedmiotu oraz wychowawca zdających. 3. Egzamin pisemny przebiega zgodnie z harmonogramem określonym przez dyrektora CKE. Szczegóły dotyczące pracy z arkuszem egzaminacyjnym z poszczególnych przedmiotów określa każdorazowo informacja zawarta na pierwszej stronie w arkuszu egzaminacyjnym. 4. W czasie egzaminu pisemnego w sali egzaminacyjnej przebywają co najmniej trzej członkowie zespołu nadzorującego. 5. W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Przewodniczący zespołu może zezwolić na opuszczenie sali tylko w szczególnie uzasadnionej sytuacji, po zapewnieniu warunków wykluczających możliwość kontaktowania się zdającego z innymi osobami, z wyjątkiem osób udzielających pomocy medycznej. 6. Członkowie zespołu nadzorującego przebieg egzaminu nie mogą udzielać wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych, ani ich komentować. 7. W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania przebiegu egzaminu przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przerywa egzamin danej osoby, prosi o opuszczenie sali egzaminacyjnej i unieważnia egzamin zdającego z danego przedmiotu. 8. Arkusze egzaminacyjne są zbierane po zakończeniu egzaminu lub każdej jego części i są pakowane do zwrotnych kopert w obecności przedstawiciela zdających.
<p>10. Jak sprawdzane są prace i ogłaszane wyniki matury?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszczególne arkusze egzaminacyjne z każdego przedmiotu są sprawdzane i oceniane według jednolitych kryteriów ustalonych przez Komisję Centralną przez egzaminatorów zewnętrznych, przeszkolonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i wpisanych do ewidencji egzaminatorów. 2. Wynik egzaminu jest wyrażony w procentach.

	<p>3. Wynik egzaminu z dodatkowego przedmiotu nie ma wpływu na zdanie egzaminu, ale odnotowuje się go na świadectwie dojrzałości.</p> <p>4. Komisja okręgowa sporządza listę osób, zawierającą uzyskane przez te osoby wyniki, i przesyła ją do szkoły wraz ze świadectwami dojrzałości.</p>
11. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za zdany?	<p>Egzamin jest zdany, jeżeli zdający z każdego z egzaminów z trzech obowiązkowych przedmiotów (w przypadku języków zarówno w części ustnej, jak i pisemnej), uzyskał minimum 30% punktów możliwych do uzyskania za dany egzamin.</p> <p>Zdający, który zdał egzamin otrzymuje świadectwo dojrzałości i jego odpis wydane przez komisję okręgową.</p>
12. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za niezdany?	<p>Egzamin uważa się za niezdany jeżeli zdający z któregokolwiek egzaminu obowiązkowego, w części ustnej lub pisemnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> otrzymał mniej niż 30% punktów możliwych do uzyskania na zdawanym poziomie, w trakcie egzaminu stwierdzono, że zdający pracuje niesamodzielnie, zakłóca przebieg egzaminu, używa urządzeń telekomunikacyjnych lub elektronicznych nośników danych i jego egzamin został przerwany i unieważniony, w trakcie sprawdzania prac egzaminator stwierdził niesamodzielność rozwiązywania zadań egzaminacyjnych i unieważniono egzamin.
13. Czy niezdanie ustnej części jednego ze zdawanych języków przerywa zdawanie dalszej części egzaminu?	<p>Nie przerywa. Zdający przystępuje do kolejnych egzaminów we wcześniej ogłoszonych terminach.</p>
14. Czy prace maturalne po sprawdzeniu udostępniane będą do wglądu dla zdającego?	<p>Na wniosek zdającego komisja okręgowa udostępnia zdającemu do wglądu sprawdzone arkusze, w miejscu i czasie określonym przez dyrektora OKE.</p>
15. Czy można powtarzać niezdany egzamin?	<ol style="list-style-type: none"> Absolwent, który przystąpił do wszystkich egzaminów z przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej i nie zdał jednego egzaminu (ustnego lub pisemnego), może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu, na tym samym poziomie w sesji poprawkowej w sierpniu. Do egzaminu w sesji poprawkowej nie może przystąpić zdający, któremu unieważniono egzamin. Absolwent, który nie zdał egzaminu z określonego przedmiotu obowiązkowego, może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych w okresie 5 lat od daty pierwszego egzaminu. Po upływie 5 lat od daty pierwszego egzaminu absolwent, o którym mowa w pkt 2., zdaje powtórny egzamin w pełnym zakresie. Przy powtórnym egzaminie z języka obcego absolwent może wybrać inny język obcy.

16. Czy można podwyższyć wynik uzyskany na egzaminie?	Absolwent, który chce podwyższyć wynik egzaminu z jednego lub kilku przedmiotów, ma prawo przystąpić ponownie do egzaminu w kolejnych latach.
17. Czy można zdawać inne przedmioty dodatkowe?	Absolwent ma prawo zdawać egzaminy z kolejnych przedmiotów dodatkowych, jednak nie więcej niż z trzech przedmiotów w danej sesji. Wyniki tych egzaminów odnotowywane są w aneksie do świadectwa dojrzałości.
18. Jakie uprawnienia zdającemu daje udział w olimpiadzie przedmiotowej?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu z danego przedmiotu. Wykaz olimpiad zwalniających z egzaminu maturalnego w danym roku ogłasza Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej na stronie internetowej CKE na dwa lata przed terminem egzaminu. 2. Laureatom i finalistom olimpiad uprawnienie wymienione w pkt 1. przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. 3. Osoba zwolniona z egzaminu będzie miała na świadectwie dojrzałości wpisaną informację zwolnieniu z egzaminu oraz równoważności z uzyskaniem 100% punktów na poziomie rozszerzonym oraz o uzyskanym na olimpiadzie tytule.
19. Jaki wpływ na świadectwo maturalne będą miały oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej?	Oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej znajdują się na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast na świadectwie dojrzałości są zamieszczone tylko wyniki egzaminów maturalnych.
20. Czy zdawanie matury jest konieczne, aby ukończyć szkołę?	Można ukończyć szkołę i nie przystąpić do matury, ponieważ nie jest ona egzaminem obowiązkowym. Jedynie te osoby, które będą chciały kontynuować naukę w wyższej uczelni, muszą zdać egzamin maturalny. Podobnie do niektórych szkół policealnych nie wystarczy świadectwo ukończenia szkoły, ale jest wymagane świadectwo dojrzałości.
21. Na jakich zasadach zdają egzamin absolwenci niepełnosprawni?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci niepełnosprawni lub niesprawni czasowo przystępują do egzaminu w powszechnie obowiązujących terminach i według obowiązujących wymagań egzaminacyjnych, w warunkach i w formie dostosowanych do rodzaju niepełności, po przedłożeniu dyrektorowi szkoły orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania. 2. Za zapewnienie warunków i formy przeprowadzania egzaminu odpowiednich do możliwości zdających niepełnosprawnych odpowiada dyrektor szkoły.
22. Czy osoby z dysleksją rozwojową będą rozwiązywać inne zadania niż pozostali zdający?	Na poziomie maturalnym dla osób z dysleksją, które przedłożyły opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej nie przewiduje się różnicowania arkuszy ani wydłużenia czasu ich rozwiązywania. Możliwe jest jedynie zastosowanie odrębnych kryteriów oceniania prac pisemnych z języka polskiego i języka obcego.

<p>23. W jakich sytuacjach można złożyć odwołanie?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeżeli w trakcie egzaminu w części ustnej lub pisemnej nie były przestrzegane przepisy dotyczące sposobu jego przeprowadzenia, absolwent może w terminie 2 dni od daty egzaminu zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej. 2. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zgłoszone zastrzeżenia w terminie 7 dni od daty ich otrzymania. 3. Rozstrzygnięcia dyrektora komisji okręgowej są ostateczne. 4. Nie przysługuje odwołanie od wyniku egzaminu ani do Dyrektora CKE, ani do Ministra Edukacji Narodowej, ani do Sądu Administracyjnego.
<p>24. Jaka będzie matura absolwentów szkół z ojczystym językiem mniejszości narodowych?</p>	<p>Absolwenci szkół lub oddziałów z językiem nauczania mniejszości narodowych mogą zdawać na egzaminie przedmiot lub przedmioty w języku polskim lub – z wyjątkiem języka polskiego oraz treści dotyczących historii Polski i geografii Polski - w języku danej mniejszości narodowej. Wyboru języka, w którym będzie zdawany przedmiot, absolwent dokonuje w deklaracji, o której mowa w pytaniu 5.</p>
<p>25. Czy matura zapewni dostanie się na wybrany kierunek studiów?</p>	<p>Matura nie daje gwarancji automatycznego dostania się na studia. Warunki rekrutacji na daną uczelnię ustala senat tej uczelni i ogłasza do 30 maja roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym absolwent będzie uczestniczył w rekrutacji. Ustawa o szkolnictwie wyższym zastrzega, że uczelnie mogą organizować egzaminy np. sprawnościowe związane z wybranym kierunkiem studiów. To znaczy, jeżeli kandydat na studia zdał na maturze egzamin z wymaganego na dany wydział przedmiotu, to jego wynik z egzaminu maturalnego będzie brany pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.</p>

JĘZYK POLSKI

Egzamin z języka polskiego zdawany jest jako przedmiot obowiązkowy na poziomie podstawowym a jako przedmiot dodatkowy na poziomie rozszerzonym.

1. Opis egzaminu

Egzamin maturalny z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego składa się z dwóch części:

- a) **ustnej** – zdawanej na jednym poziomie i ocenianej przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny,
- b) **pisemnej** – zdawanej na poziomie podstawowym, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Ustna część egzaminu składa się z dwóch części:

- a) wypowiedzi zdającego na wybrany temat,
- b) rozmowy zdającego z przedmiotowym zespołem egzaminacyjnym dotyczącej tematu prezentacji i bibliografii.

Pisemna część egzaminu na poziomie podstawowym składa się z dwóch części:

- a) egzaminu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu,
- b) egzaminu sprawdzającego umiejętność pisania w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Pisemna część egzaminu na poziomie rozszerzonym polega na napisaniu tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

2. Szczegółowy opis ustnej części egzaminu

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut (prezentacja tematu około 15 minut i rozmowa z egzaminatorami – około 10 minut) i sprawdza przede wszystkim umiejętność komunikacji werbalnej oraz umiejętność organizowania warsztatu pracy.

1) Przygotowanie do egzaminu:

- a) nauczyciel języka polskiego przedstawia uczniowi na początku nauki w klasie maturalnej szkolną listę tematów,
- b) z listy zaproponowanych tematów uczeń wybiera jeden i określa sposób jego realizacji oraz zakres materiału służącego do opracowania tematu,
- c) liczba tematów przygotowanych w szkole przez nauczycieli języka polskiego powinna być taka, by zapewniała uczniom możliwość wyboru – jeden temat może być wybrany przez kilku uczniów,
- d) uczeń klasy przedmaturalnej, w terminie ustalonym przez szkołę, może zgłosić temat własny, wynikający z pozaszkolnych zainteresowań. Temat może być umieszczony na liście, jeśli uzyska akceptację zespołu nauczycieli polonistów redagujących szkolną listę tematów.
- e) materiały pomocnicze, które uczeń może (o ile temat na to pozwala) wykorzystać podczas egzaminu, to np.: wykonany przez siebie film, nagranie wywiadu lub wypowiedzi (np. gwarowej), fragmenty z literatury pełniące rolę cytatu, reprodukcje dzieł sztuki, kadry z filmu, fotografie (np. zabytków architektury), nagrania muzyczne; zdający może także korzystać z planu prezentacji, zgodnego z wzorem zamieszczonym na następnej stronie,

- f) uczeń ma obowiązek dostarczyć dyrektorowi szkoły wykaz bibliografii wykorzystanej do opracowania tematu nie później niż cztery tygodnie przed egzaminem¹, a tydzień przed egzaminem – ramowy plan prezentacji i wykaz materiałów pomocniczych (o ile takie przygotował). Niedostarczenie bibliografii w wyznaczonym terminie jest równoznaczne z rezygnacją z przystąpienia do części ustnej egzaminu.

Wzór planu prezentacji, z którego zdający może korzystać podczas egzaminu

Plan nie może przekraczać 1 strony formatu A4.

Imię i nazwisko	
TEMAT	
I. Literatura podmiotu	
II. Literatura przedmiotu	
III. Ramowy plan wypowiedzi	
1.	Określenie problemu
2.	Kolejność prezentowanych argumentów (treści)
3.	Wnioski
IV. Materiały pomocnicze	
1.	.....
2.	.....
3.	.....
	Podpis zdającego

2) Egzamin:

- w części pierwszej sprawdzana jest umiejętność mówienia, wiedza w zakresie wyznaczonym przez temat i wykorzystanie przygotowanych materiałów pomocniczych,
- w części drugiej, w której sprawdzane są: rozumienie pytań przez zdającego, umiejętność formułowania odpowiedzi, umiejętność uzasadniania własnego stanowiska, egzaminatorzy podejmują ze zdającym rozmowę dotyczącą tematu lub/i bibliografii; zadane pytania odnotowują w protokole egzaminu,
- w obu częściach egzaminu, które są dla zdającego obowiązkowe, sprawdza się i ocenia: sprawność oraz poprawność językową. Nie ocenia się oddzielnie języka prezentacji i języka rozmowy. **Jeżeli zdający nie podjął rozmowy, nie uzyskuje punktów za język.**
- rozmowę na wybrany przez ucznia temat przeprowadza się po wygłoszonej prezentacji.**

3. Zasady oceniania ustnej części egzaminu

Egzamin jest oceniany według kryteriów jednakowych w całym kraju.

W ustnej części egzaminu ocenie podlegają: prezentacja tematu (zawartość merytoryczna i kompozycja wypowiedzi), rozmowa o problemach związanych z prezentowanym zagadnieniem i sprawność językowa w obu częściach egzaminu.

Za ustną część egzaminu zdający może uzyskać 20 punktów w następującym układzie:

- za prezentację tematu:
5 pkt (3 za zawartość merytoryczną, 2 za kompozycję) – 25% ogólnej punktacji,
- za rozmowę:
7 pkt – 35% ogólnej punktacji,
- za język:
8 pkt (oceniany w obu częściach egzaminu) – 40% ogólnej punktacji.

¹ Przed egzaminem, czyli przed pierwszym dniem sesji egzaminacyjnej w kraju.

Ustną część egzaminu ocenia przedmiotowy zespół egzaminacyjny według kryteriów załączonych na następnej stronie.

Wyniki egzaminu maturalnego w części ustnej

Zdający zdał egzamin maturalny w części ustnej z języka polskiego, jeżeli uzyskał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania.

KRYTERIA OCENIANIA EGZAMINU USTNEGO								
KRY- TE- RIA	PREZENTACJA				ROZMOWA	punkty	JĘZYK	punkty
	REALIZACJA TEMATU	punkty	KOMPOZYCJA WYPOWIEDZI	punkty				
I	<ul style="list-style-type: none"> - zna, rozumie i na ogół poprawnie interpretuje materiał rzeczowy - trafnie dobiera materiał rzeczowy - prezentuje podstawowe zagadnienia w związku z tematem (rozumie temat) - podejmuje częściowo udaną argumentację - poprawnie odtwarza interpretacje, sądy, opinie; formułuje na ogół poprawne wnioski - wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga) 	1	<ul style="list-style-type: none"> - buduje wypowiedź na ogół uporządkowaną i spójną (dopuszczalne zachwiania logicznego ciągu lub proporcji poszczególnych części wypowiedzi) 	1	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje na ogół adekwatne do pytań i poprawne merytorycznie odpowiedzi, wykorzystując przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze 	2	<ul style="list-style-type: none"> - przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni (dopuszczalne usterki językowe) - posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji (dopuszczalna schematyczność), wystarczającym słownictwem - posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu 	2
II	<ul style="list-style-type: none"> - zna i rozumie materiał rzeczowy, poprawnie go interpretuje, wykorzystując podstawowe konteksty (o ile temat tego wymaga) - wykorzystuje w funkcji argumentacyjnej trafnie dobrany materiał rzeczowy (selekcjonuje materiał) - prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem (rozumie temat) - jasno formułuje główną myśl wypowiedzi i trafnie dobiera argumenty - formułuje wnioski, sądy i opinie - funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga) 	2	<ul style="list-style-type: none"> - buduje wypowiedź zorganizowaną, tzn. z wyraźnym punktem wyjścia, uporządkowaną argumentacją i logicznym wnioskiem (zakończeniem) - buduje wypowiedź spójną, o właściwych proporcjach; umiejętnie gospodaruje czasem 	2	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje na ogół adekwatne do pytań i poprawne merytorycznie odpowiedzi, wykorzystując przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze - uzasadnia własne stanowisko (rozumie stanowisko rozmówcy); uczestniczy w rozmowie - dostosowuje do pytania stopień szczegółowości (ogólności) odpowiedzi 	5	<ul style="list-style-type: none"> - przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni (dopuszczalne usterki językowe) - posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem - posługuje się słownictwem stosownym i różnicowanym - przestrzega zasad etykiety językowej - posługuje się terminologią właściwą do realizacji tematu - stosuje środki językowe typowe dla rozmowy 	4
III	<ul style="list-style-type: none"> - zna i rozumie wybrany materiał, wnikliwie go interpretuje, przywołując różnorodne konteksty - wykorzystuje w funkcji argumentacyjnej trafnie dobrany materiał (selekcjonuje materiał) - prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem (rozumie temat) - formułuje i rozwiązuje problemy badawcze, hierarchizuje argumenty - formułuje wnioski, sądy i opinie, wartościuje; uogólnia, syntetyzuje - funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga) 	3		2	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje na ogół adekwatne do pytań i poprawne merytorycznie odpowiedzi, wykorzystując przygotowaną bibliografię i/lub materiały pomocnicze - przekonująco uzasadnia własne stanowisko (rozumie stanowisko rozmówcy), swobodnie uczestniczy w rozmowie - dostosowuje do pytania stopień szczegółowości (ogólności) odpowiedzi 	7	<ul style="list-style-type: none"> - przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni - posługuje się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych - przestrzega zasad etykiety językowej - posługuje się bogatym słownictwem, posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości) - swobodnie stosuje środki językowe typowe dla rozmowy 	6
							<ul style="list-style-type: none"> - przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni - posługuje się stylem komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych - przestrzega zasad etykiety językowej - posługuje się bogatym słownictwem, posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości) - swobodnie stosuje środki językowe typowe dla rozmowy 	8

Uwaga: punkty przyznaje się za całość opisaną na danym poziomie, nie przyznaje się punktów częściowych. Wytłuszczone zostały kryteria, które zdający musi spełnić, aby uzyskać liczbę punktów z danego poziomu. Jeśli wypowiedź zdającego nie spełnia kryteriów opisanych na poziomie I, nie przyznaje się punktów. Wypowiedź zdającego może być oceniona np. tak: za sposób realizacji tematu – 3pkt, za kompozycję wypowiedzi – 2pkt, za rozmowę – 5pkt, za język – 8pkt, razem 18pkt na 20 możliwych do uzyskania.

4. Szczegółowy opis pisemnej części egzaminu

Pisemna część egzaminu zdanego jako przedmiot obowiązkowy na poziomie podstawowym sprawdza umiejętność rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego i pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Pisemna część egzaminu zdanego jako przedmiot dodatkowy na poziomie rozszerzonym sprawdza umiejętność pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Podczas egzaminu zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny.

Na rozwiązanie zadań z arkusza z poziomu podstawowego zdający ma 170 minut, a z arkusza z poziomu rozszerzonego 180 minut.

Poziom podstawowy

Arkusz na poziomie podstawowym składa się z dwóch części:

- a) części sprawdzającej rozumienie czytanego tekstu,
- b) części sprawdzającej umiejętność pisanie własnego tekstu.

Część sprawdzająca rozumienie czytanego tekstu zawiera:

- a) tekst (do 1000 słów),
- b) test (10-16 zadań otwartych i/lub zamkniętych) z miejscami na wpisanie odpowiedzi.

Tekst służący do sprawdzenia umiejętności czytania będzie:

- a) publicystyczny lub popularnonaukowy,
- b) przejrzyste skonstruowany,
- c) napisany staranną polszczyzną,
- d) nieobrażający uczuć i światopoglądu zdającego.

Pytania testu sprawdzającego rozumienie czytanego tekstu mogą dotyczyć:

- a) poziomu znaczeń, czyli:
  - rozumienia słów, związków frazeologicznych, zdań; odczytywania znaczeń dosłownych i metaforycznych, znaczeń słów z kontekstu, odróżniania informacji od opinii, znajdowania słów – kluczy,
  - rozumienia myśli zawartej w akapicie lub części tekstu, wyszukiwania informacji, selekcjonowania informacji, hierarchizowania, porównywania, dostrzegania analogii i przeciwieństw,
  - rozumienia głównej myśli tekstu (rozumienia tekstu jako całości) oraz umiejętności wnioskowania;
- b) poziomu struktury, czyli:
  - kompozycji tekstu, tj. odróżniania wstępu, rozwinięcia, zakończenia, wskazywania zasady kompozycyjnej,
  - odkrywania związków logicznych, czyli rozumienia toku przyczynowo-skutkowego, wskazywania, np.: tezy, hipotezy, argumentów, kontrargumentów, przykładów, wniosków, zależności między zdaniem, akapitami i częściami tekstu,
  - rozumienia znaczenia występujących w tekście wyrazów, wskazujących na tok myślenia autora (sygnalizujących wnioskowanie, podtrzymywanie myśli, zwrot myśli, dygresję, powtórzenie myśli, nawiązanie do myśli zawartej w poprzednim akapicie);
- c) poziomu komunikacji, czyli:
  - genezy tekstu,
  - rozpoznawania nadawcy,

- dostrzegania celu tekstu (intencji nadawcy),
- adresata i sposobu oddziaływania na niego,
- dostrzegania cech stylistycznych tekstu i rozumienia funkcjonalności środków językowych.

Część sprawdzająca umiejętność pisania własnego tekstu zawiera:

- a) dwa tematy wypracowania do wyboru,
- b) strony przeznaczone na napisanie wypracowania.

Poziom rozszerzony

Arkusz na poziomie rozszerzonym zawiera dwa zadania sprawdzające umiejętność pisania tekstu własnego

Pisanie na poziomie podstawowym i rozszerzonym

1. Egzamin na poziomie rozszerzonym różni się od egzaminu na poziomie podstawowym zakresem sprawdzanych umiejętności i rodzajem zadań.
2. Na obu poziomach egzaminu sprawdzającego umiejętność pisania punktem wyjścia pracy abiturienta jest tekst (do 1000 słów), zawarty w arkuszu egzaminacyjnym.

Na poziomie podstawowym tematy są redagowane w odniesieniu do jednego lub więcej utworów literackich albo fragmentu/fragmentów utworów literackich wymienionych w rozdziale *Wymagania egzaminacyjne* i zobowiązują do odczytania utworu/utworów głównie na poziomie idei. Tematy będą zawierać polecenie, np.: zanalizowania, zinterpretowania, porównania, skomentowania, napisania opinii o problemie zawartym w tekście oraz jej uzasadnienia, scharakteryzowania bohatera i jego kreacji, języka utworu, prądu, zjawiska typowego dla epoki.

Na poziomie rozszerzonym tematy są redagowane na podstawie jednego lub więcej tekstów albo fragmentów tekstów i zobowiązują do odczytania utworu/utworów zarówno na poziomie idei, jak i organizacji. Tematy będą zawierać polecenie, np.: zanalizowania i zinterpretowania tekstów, interpretowania tekstu literackiego we wskazanym kontekście, np.: filozoficznym, historycznoliterackim, kulturowym, kontekście utworów literackich wymienionych w rozdziale *Wymagania egzaminacyjne*, porównania tekstów, wyrażenia własnej opinii na temat tekstów kultury i problemów w nich zawartych oraz uzasadnienia jej, przeanalizowania języka tekstu, polemizowania z poglądem wyrażonym w tekście.

3. W trakcie pisania egzaminu zdający mogą korzystać ze słownika ortograficznego i słownika poprawnej polszczyzny.
4. **Wypracowanie maturalne zdającego powinno być nie krótsze niż około 250 słów. W wypracowaniu krótszym niż około 250 słów będzie oceniane tylko rozwinięcie tematu, natomiast styl, kompozycja, zapis i język pracy nie będą oceniane.**

5. Zasady oceniania pisemnej części egzaminu

Schematy oceniania przygotowuje się według następującej zasady:

Na poziomie podstawowym

- część sprawdzająca rozumienie czytanego tekstu
– 20 punktów z 70 możliwych do uzyskania na tym poziomie,
- część sprawdzająca umiejętność pisania
– 50 punktów z 70 możliwych do uzyskania na tym poziomie.

Na poziomie rozszerzonym

- część sprawdzająca umiejętność pisania– 40 punktów.

W części sprawdzającej rozumienie czytanego tekstu każda odpowiedź na zawarte w arkuszu zadania otwarte i zamknięte jest punktowana. Liczba punktów podana jest

w arkuszu egzaminacyjnym obok zadania, a w modelu odpowiedzi uszczegółowione są zasady przyznawania punktów.

W części sprawdzającej umiejętność pisania za kryteria najważniejsze uznaje się rozwinięcie tematu i poprawność językową, za kryteria wspomagające – kompozycję i styl. W punktacji uwzględnia się także ocenę szczególnych walorów pracy.

Waga kryteriów

w części sprawdzającej umiejętność pisania **na poziomie podstawowym** za:

rozwinięcie tematu	25 punktów	=	50%
kompozycję	5 punktów	=	10%
styl	5 punktów	=	10%
język	12 punktów	=	24%
zapis (ortografia i interpunkcja)	3 punkty	=	6%
Razem	50 punktów	=	100%

Za szczególne walory pracy maturzysta może otrzymać dodatkowe 4 punkty, które przyznaje się za pracę ocenioną poniżej maksymalnej liczby punktów, jednak wyróżniającą się oryginalnością w zakresie rozwinięcia tematu, kompozycji, stylu lub języka. Łączna liczba punktów za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 50.

Waga kryteriów

w części sprawdzającej umiejętność pisania **na poziomie rozszerzonym** za:

rozwinięcie tematu	26 punktów	=	65%
kompozycję	2 punkty	=	5%
styl	2 punkty	=	5%
język	8 punktów	=	20%
zapis (ortografia i interpunkcja)	2 punkty	=	5%
Razem	40 punktów	=	100%

Za szczególne walory pracy maturzysta może otrzymać dodatkowe 4 punkty. Łączna liczba punktów za wypracowanie nie może jednak przekroczyć 40.

W ocenianiu wypracowania maturalnego stosuje się kryteria opublikowane w informatorze maturalnym. Obowiązuje również decyzja dyrektora CKE, którą cytujemy poniżej.

Decyzja Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z dnia 10 maja 2006 roku w sprawie postępowania w przypadku wypracowania maturalnego z języka polskiego zawierającego kardynalne błędy rzeczowe

Na podstawie:

art. 9a Ustawy o systemie oświaty;

§ 82. ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (DzU z 2004 r. nr 199, poz. 2046 oraz z 2005 r. nr 74, poz. 649, nr 108, poz. 905 i nr 218, poz. 1840), podejmuję decyzję o sposobie postępowania w przypadku wypracowania maturalnego z języka polskiego zawierającego kardynalne błędy rzeczowe:

- jeżeli egzaminator stwierdzi, że wypracowanie maturzysty zawiera błędy rzeczowe, które ewidentnie dowodzą, że autor wypracowania nie zna tekstu literackiego, o którym pisze, powinien pracę skierować do Przewodniczącego Zespołu Egzaminatorów jako niezgodną z definicją przedstawioną w rozporządzeniu ministra.
- Przewodniczący Zespołu Egzaminatorów kieruje pracę do koordynatora OKE, który – po konsultacji z ekspertem z CKE – podejmuje decyzję o ocenie wypracowania.

Wyjaśnienie

§ 82. ust. 3 i 4 mówi, że egzamin pisemny z języka polskiego w części drugiej poziomu podstawowego i na poziomie rozszerzonym polega na „napisaniu tekstu własnego związanego z tekstem literackim, zawartym w arkuszu egzaminacyjnym”. Jeżeli maturzysta pisze o „tej Kordianie, która nie mogła się porozumieć z mężem”, to zapewne jest to inny, być może dopiero powstający utwór, ale na pewno nie ten, którego fragmenty zamieszczono w arkuszu.

Na 0 punktów oceniane są także wypracowania na temat inny niż zamieszczony w arkuszu.

Wyniki egzaminu maturalnego w części pisemnej

Zdający zdał egzamin maturalny w części pisemnej z języka polskiego, jeżeli w części obowiązkowej, czyli na poziomie podstawowym uzyskał co najmniej 30% punktów możliwych do uzyskania za rozwiązanie zadań z arkusza dla tego poziomu.
Dla poziomu rozszerzonego nie określa się progu zaliczenia.

W związku z wejściem w życie rozporządzenia MEN z dnia 29 sierpnia 2008 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia w poszczególnych typach szkół informujemy, że na egzaminie maturalnym z języka polskiego w maju 2009 roku obowiązywać będą następujące utwory:

na poziomie podstawowym

1. literatura polska

- *Bogurodzica* w kontekście poezji średniowiecznej
- Jan Kochanowski – fraszki, pieśni i treny (wybór)
- Jan Andrzej Morsztyn – wybór wierszy
- Daniel Naborowski – wybór wierszy
- Wacław Potocki – wybór wierszy
- Ignacy Krasicki – bajki, satyry (wybór), *Hymn do miłości ojczyzny*
- Adam Mickiewicz – *Romantyczność*
- Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*
- Adam Mickiewicz *Dziady* cz. III
- Juliusz Słowacki *Kordian*: akt I, akt II, akt III sc. 5 i 6
- Zygmunt Krasiński *Nie-Boska komedia*: część I, część III (scena w obozie rewolucji), część IV (scena w obozie arystokracji i scena finałowa)
- Adam Mickiewicz – wybór wierszy
- Juliusz Słowacki – wybór wierszy
- Cyprian Kamil Norwid – wybór wierszy
- Bolesław Prus *Lalka*
- Eliza Orzeszkowa *Nad Niemnem* – fragmenty z tomu III: rozmowa Andrzejowej Korczyńskiej z synem, rozmowa Benedykta Korczyńskiego z synem
- Eliza Orzeszkowa *Gloria victis*
- Maria Konopnicka *Mendel Gdański*
- Bolesław Prus *Kamizelka*
- Henryk Sienkiewicz *Potop*
- Kazimierz Przerwa-Tetmajer – wybór wierszy
- Jan Kasprówicz – wybór wierszy
- Leopold Staff – wybór wierszy z różnych epok
- Stanisław Wyspiański *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont *Chłopi* (t. I)
- Stefan Żeromski *Ludzie bezdomni*
- Stefan Żeromski *Przedwiośnie*
- Witold Gombrowicz *Ferdydurke* – rozdz. II, III, VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIV
- Zofia Nałkowska *Granica*
- Tadeusz Borowski *Pożegnanie z Marią* (*Pożegnanie z Marią, U nas, w Auschwitzu ...*, *Proszę państwa do gazu, Bitwa pod Grunwaldem*)
- Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat*
- Bolesław Leśmian – wybór wierszy
- Julian Tuwim – wybór wierszy
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – wybór wierszy
- Czesław Miłosz – wybór wierszy
- Krzysztof Kamil Baczyński – wybór wierszy
- Tadeusz Różewicz – wybór wierszy
- Zbigniew Herbert – wybór wierszy
- Miron Białoszewski – wybór wierszy
- Wisława Szymborska – wybór wierszy
- Stanisław Barańczak – wybór wierszy
- Jan Twardowski – wybór wierszy
- Sławomir Mrożek *Tango*

- Hanna Krall *Zdażyć przed Panem Bogiem*

Uwaga: wymagana jest także znajomość kontekstów biblijnych, antycznych i innych.

2. literatura powszechna

- Sofokles *Król Edyp*
- Horacy – wybór pieśni
- William Szekspir *Makbet*
- Molier *Świętoszek*
- Jan Wolfgang Goethe *Cierpienia młodego Wertera*
- Fiodor Dostojewski *Zbrodnia i kara*
- Joseph Conrad *Jądro ciemności*
- Albert Camus *Dżuma*

na poziomie rozszerzonym

jak na poziomie podstawowym, a ponadto:

1. literatura polska

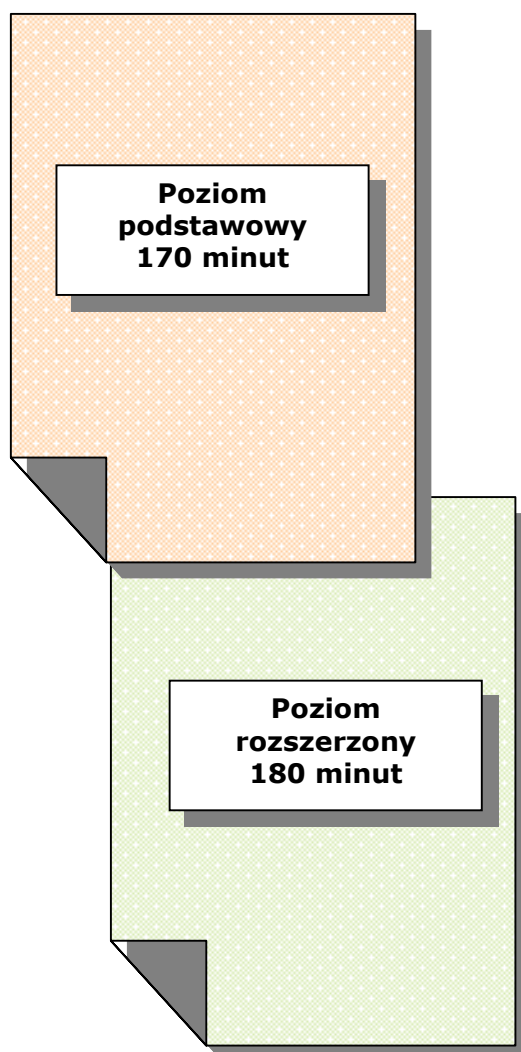
- Jan Kochanowski *Treny*
- Juliusz Słowacki *Kordian*
- Witold Gombrowicz *Trans-Atlantyk*
- Maria Kuncewiczowa *Cudzoziemka*
- Stanisław Ignacy Witkiewicz *Szewcy*

2. literatura powszechna

- Dante *Boska Komedia* – fragmenty *Piekle*
- Jan Wolfgang Goethe *Faust* – część I: fragmenty sceny w pracowni (rozmyślania Fausta o sobie i swoim życiu, rozmowa z Mefistofeilesem)
- Franz Kafka *Proces*
- Michaił Bułhakow *Mistrz i Małgorzata*

Uwaga: tematy na poziomie rozszerzonym będą zobowiązywać do analizy i interpretacji utworów spoza wyżej wymienionych, ale utrzymanych w znanej uczniom poetyce lub konwencji.

PRZYKŁADOWE ARKUSZE I SCHEMATY OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 170 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Możesz korzystać ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika ortograficznego.
7. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **70 punktów**

Część I – 20 pkt
Część II – 50 pkt

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający
przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Część I – rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nim. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y. W zadaniach zamkniętych wybierz tylko jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

O patriotyzmie i nacjonalizmie

1. Na jednym ze spotkań zadano mi niedawno pytanie, czy patriotyzm i nacjonalizm są pojęciami przeciwstawnymi. Pytanie warte zastanowienia, bo zarówno patriotyzm, jak i nacjonalizm stały się generatorami olbrzymich zasobów zbiorowej energii i woli działania, motywami zachowań i czynnikami wpływającymi na bieg historii i kształt świata.
2. Patriotyzm jest uczuciem. Nacjonalizm – światopoglądem. Patriotyzm jest uczuciem miłości do wspólnoty duchowej i materialnej wszystkich pokoleń przeszłych, żyjących i przyszłych, miłości wspólnoty ludzi osiadłych na tej samej ziemi, używających wspólnego języka, złączonych wspólną przeszłością, tradycją, obyczajem i kulturą.
3. Słowa „patriota” i „patriotyzm” budzą jakieś ciepło. Patriotyzm lokujemy na szczycie hierarchii wartości doczesnych. Oznacza on gotowość do ofiary, wyrzeczeń, poświęceń, nie wyłączając ofiary z własnego życia, a także, co najtrudniejsze, życia najbliższych – rodziców, małżonków, dzieci. Tak bywało na przykład w latach okupacji niemieckiej. Człowiek poszukiwany przez gestapo mógł uciec i schować się, ale na miejscu pozostawała rodzina i płaciła albo więzieniem, zamknięciem w Oświęcimiu lub innym obozie, albo padała ofiarą masowych egzekucji. Łatwiej było narażać na śmierć siebie niż życie najbliższych.
4. Temperatura patriotyzmu spada, gdy nie ma zagrożenia z zewnątrz, i podnosi się, gdy państwo i naród znajdują się w niebezpieczeństwie. Na co dzień w warunkach normalności dominuje troska o rodzinę i samego siebie. Jest to naturalne i ludzkie. Konstytucja amerykańska stanowi, że każdy obywatel ma prawo do pościgu za osobistym szczęściem. Nie pozostaje to w żadnej sprzeczności ze służbą celom społecznym. Budując własne szczęście, budujemy siłę i pomyślność swego kraju.
5. Większość emigrantów, przeżywając nostalgię za utraconym – czasem na zawsze – krajem ojczystym, bardziej odczuwa potrzebę demonstrowania swoich uczuć patriotycznych aniżeli ludzie, którzy rzadko opuszczają miejsce stałego zamieszkania. Jako emigrant, który nie mógł nawet marzyć, że zakończy życie we własnym kraju, znam dobrze uczucie nostalgii – tęsknoty za widokiem narożnej kamienicy, przydrożnego krzyża, uliczek i zakątków rodzinnego miasta, a przede wszystkim uczucie otaczającej zewsząd atmosfery swojskości. Tego poczucia swojskości, którego nie można niczym zastąpić i którego zawsze będzie brakować na obczyźnie.
6. Polonia i emigracja szukają bezwiednie środków zastępczych. Usiłują odnaleźć swojskość w polskich kościołach, obrządkach i pieśniach religijnych, a także w organizowaniu pochodów i uroczystości z okazji kolejnych świąt narodowych i rocznic. Jednak te pochody idą ulicami, na których bije w oczy obcość. Nostalgię może zaspokoić emigrant, tylko odwiedzając Polskę.
7. Patriotyzm jest wysoką wartością moralną, bo uczucie przywiązania do własnego kraju nie idzie w parze z nienawiścią czy wrogością do innych. Patriotyzm mieści w sobie szacunek i sympatię wobec patriotyzmu innych. W przeciwieństwie do nacjonalizmu patriotyzm nie jest konfliktogenny. Wręcz przeciwnie – towarzyszy mu często, choć nie zawsze, poczucie solidarności z ruchami patriotycznymi innych narodowości.
8. Podsumowując, można skrótkowo powiedzieć, że patriotyzm jest cnotą, nacjonalizm – grzechem. Dla chrześcijan i wyznawców etyki chrześcijańskiej – grzechem przeciwko najważniejszemu ze wszystkich przykazań – przykazaniu miłości bliźniego.
9. Słowa patria – ojczyzna i patriotyzm – istniały już w świecie starożytnym. Pojęcie nacjonalizmu weszło w obieg w czasach Wiosny Ludów, a więc w pierwszej połowie XIX stulecia, i nabrało posmaku pejoratywnego pod wpływem doświadczeń wieku ubiegłego. W świetle doświadczeń i spostrzeżeń mego własnego, bardzo długiego życia mogę powiedzieć, że nacjonalizm jest matką nieszczęść, które ściąga także na własny naród. Dotyczy to także postępowania kolejnych rządów w okresie międzywojennym wobec mniejszości narodowych.

10. Odbywałem służbę wojskową na Wołyniu i w czasie ćwiczeń nocowałem w ukraińskich chałupach. Ukraińcy na Wołyniu, w przeciwieństwie do Ukraińców ze Lwowa, mieli z początku bardzo słabe poczucie tożsamości etnicznej. Obudziło się ono, gdy rząd polski zaczął kolonizować Wołyń, sprowadzając polskich osadników i obdarzając ich ziemią pochodzącą z parcelacji majątków ziemskich. Miejscowi, czyli Ukraińcy, nie mogli w praktyce korzystać z dobrodziejstwa reformy rolnej. Poczucie krzywdy i niezaspokojony głód ziemi obudziły dziki nacjonalizm, wyrosły z nienawiści do polskich rządów. Kto sieje wiatr, ten zbierze burzę – głosi ludowe porzekadło. Nienawiść posiana przed wojną przyniosła ponury owoc, jakim była bestialska rzeź ludności polskiej na Wołyniu. Nic nie usprawiedliwia zbrodni, ale nasuwa się myśl, czy może dzisiejsza rzeczywistość byłaby inna, gdyby Rzeczpospolita nadała autonomię ziemiom wschodnim zamieszkanym w większości przez Ukraińców i Białorusinów. Choćby taką autonomię, z jakiej korzystała polska ludność Galicji pod zaborem austriackim.

11. Nacjonalizm jest ideologią, która w oczach jego wyznawców uwalnia ich dążenia od hamulców natury etycznej. Własny naród stoi ponad wszelkimi innymi wartościami. Jest celem nadrzędnym, któremu należy podporządkować wszystko inne, a więc własne dążenia, ambicje i plany, interesy osobiste, partykularne i klasowe. Określenie interesu narodowego jako celu nadrzędnego uwalnia od norm etycznych i moralnych w dążeniu do niego. Korzenie takiej orientacji tkwią w pojmowaniu postępu jako nieustannej walki gatunków. Zwycięża w niej silniejszy, niszcząc słabszego. Dążąc do prymatu własnych interesów kosztem innych, nacjonalizm stał się źródłem konfliktów prowadzących do wojen i tragedii ludzkich, jak działo się wielokrotnie w czasach mego pokolenia. Wystarczy przypomnieć losy nacjonalizmu w najbardziej zdeprawowanej postaci, jaką był hitleryzm w Niemczech i faszyzm Mussoliniego, a z przykładów ostatnich – tragiczny koniec nacjonalizmu serbskiego i losy Miloszevicia.

12. W Polsce przedwojennej nacjonalizm szedł w parze z antysemityzmem. Polskie uprzedzenia wobec mniejszości żydowskiej nigdy nie przybrały jednak zbrodniczej postaci masowej i systematycznie zaplanowanej eksterminacji Żydów. Stawianie Polaków na równi z hitlerowskimi Niemcami, a zwłaszcza oskarżenie o udział w zagładzie Żydów jest oszczerstwem, przed którym musimy się solidarnie bronić. [...] Polski antysemityzm znajdował swoje ujście nie w zabijaniu, ale w pogardzie. Przykładem było „getto ławkowe” narzucone studentom Żydom, których zmuszano do zajmowania osobnych miejsc.

13. O tym, jak straszne szkody może wyrządzić nacjonalizm swemu narodowi, przekonałem się, kiedy jako emisariusz znalazłem się w Londynie. Zadaniem rządu polskiego i takich ludzi jak ja była obrona polskiego imienia i dobrego wizerunku naszej Ojczyzny w oczach Zachodu. W XIX wieku Polska ukazywała się światu jako naród szlachetny i odważny, który bohatercko walczy o niepodległość pod hasłem: „Za Wolność Waszą i Naszą”, a więc o odzyskanie i zachowanie wolności nie tylko dla siebie, ale i dla innych narodów, które o nią walczą. Ten wielki atut, jakim były sympatia i poparcie dla polskich aspiracji, został zniszczony jeszcze w okresie międzywojennym przez oskarżenie o dyskryminację mniejszości narodowych i antysemityzm. Wrogowie, a mieliśmy ich niemało, usiłowali przypiąć nam etykietkę najbardziej antysemickiego narodu w Europie. Oczywiście była to nieprawda. Antysemityzm objawił się nie tylko w Polsce, ale i w Niemczech, i w Europie Środkowowschodniej, a przede wszystkim w Rosji. I nie był w Polsce zjawiskiem powszechnym. Znaczna część inteligencji zwalczała objawy antysemityzmu.

14. Mówiąc o szkodach, jakie w przeszłości wyrządził dobremu imieniu Polski antysemityzm, idący w parze ze skrajnym nacjonalizmem, należy uznać, że jego przeciwstawieniem był patriotyzm – bezprzykładna gotowość do największych ofiar i poświęceń, jaką Polacy okazali w ciągu dwóch stuleci walki o odzyskanie i zachowanie wolności. Nie ma na świecie innego narodu, który dążyłby do celu z takim uporem i odwagą. Moc polskiego patriotyzmu sprawiła, że Polska własnymi siłami, wbrew wszelkim ludzkim przewidywaniom i wbrew okrutnym realiom, odzyskała wolność.

15. Moc polskiego patriotyzmu sprawiła, że ja, emigrant polityczny, mogę dziś zabierać głos na łamach wolnej prasy i na falach wolnego polskiego radia.

(Jan Nowak-Jeziorański, *O patriotyzmie i nacjonalizmie*, Gazeta Wyborcza, 10-11 XI 2003)
Artykuł za Gościem Niedzielnym, nr 43/2003

Zadanie 1. (1 pkt)

Zdanie z 1. akapitu: *Na jednym ze spotkań zadano mi niedawno pytanie, czy patriotyzm i nacjonalizm są pojęciami przeciwstawnymi* zawiera

- A. argument.
- B. kontrargument.
- C. tezę, którą potwierdza autor w artykule.
- D. hipotezę, którą rozważa autor w artykule.

Zadanie 2. (1 pkt)

W podanym zdaniu: [...] *patriotyzm, jak i nacjonalizm stały się generatorami olbrzymich zasobów zbiorowej energii i woli działania...* podkreślony zwrot zastąp bliskoznacznym, tak by nie zmienić znaczenia zdania.

.....
.....

Zadanie 3. (1 pkt)

Z akapitów 2. i 8. wypisz po dwie nazwy użyte przez autora dla określenia istoty patriotyzmu i nacjonalizmu.

- a) patriotyzm .....
- b) nacjonalizm .....

Zadanie 4. (1 pkt)

Czego – zdaniem autora – najbardziej brakuje emigrantom na obczyźnie?

.....
.....

Zadanie 5. (1 pkt)

Podaj dwa sformułowane przez autora uzasadnienia tezy, że nacjonalizm to grzech przeciwko przykazaniu miłości bliźniego (akapit 11.).

.....
.....
.....
.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Podaj numer akapitu, w którym autor przedstawia rodowód tytułowych pojęć.

akapit numer .....

Zadanie 7. (2 pkt)

Wymień pięć przykładów nacjonalizmu, do których w toku argumentacyjnym odwołuje się Jan Nowak-Jeziorański.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (2 pkt)

Jakie dwie funkcje w artykule spełniają przykłady zawierające odwołania do życiorysu autora.

.....

.....

Zadanie 9. (1 pkt)

Zacytuj fragment zdania, wyrażający główną myśl akapitu 9.

.....

.....

Zadanie 10. (1 pkt)

W akapicie 10. – w stosunku do akapitu 9. – autor

- A. podał przykład.
- B. podjął nową myśl.
- C. wprowadził kontrargument.
- D. powtórzył myśl wyrażoną wcześniej.

Zadanie 11. (2 pkt)

Wypisz cztery przykłady szkód, jakie wyrządził Polsce nacjonalizm (akapity:10.,12.,13.).

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Jaką funkcję w tekście pełni cudzysłów w wyrażeniu „getto ławkowe”?

- A. Akcentuje ironię.
- B. Wyodrębnia cytat.
- C. Wyodrębnia nazwę własną.
- D. Oddaje przenośne znaczenie.

Zadanie 13. (2 pkt)

Jakie funkcje pełnią akapity 8. i 15. w stosunku do wszystkich akapitów poprzedzających je?

a) akapit 8. ....

b) akapit 15. ....

Zadanie 14. (1 pkt)

Jak na pytanie przywołane w akapicie 1. odpowiada Jan Nowak-Jeziorański?

.....
.....
.....

Zadanie 15. (2 pkt)

Ułóż notatkę biograficzną (w dowolnej formie) o Janie Nowaku-Jeziorańskim, zawierającą cztery informacje podane w tekście.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz temat i napisz wypracowanie nie krótsze niż dwie strony, tj. około 250 słów.

Temat 1. Charakteryzując Makbeta na podstawie danych fragmentów dramatu Szekspira, określ, na czym polega tragizm postaci i porównaj go z tragizmem bohatera ze znanego Ci dramatu antycznego.

William Szekspir *Makbet* (fragmenty)

AKT I, SCENA VII

MAKBET

Jeśli to, co się ma stać, stać się musi,
Niechby przynajmniej stało się niezwłocznie.
Gdyby ten straszny cios mógł przeciąć wszelkie
Dalsze następstwa, gdyby ten czyn mógł być
Sam w sobie wszystkim i końcem wszystkiego
Tylko tu, na tej doczesnej mieliźnie,

O przyszłe życie bym nie stał. Lecz zwykle
W podobnych razach tu już każn nas czeka.
Krwawa nauka, którą dajem, spada
Na własną naszą głowę. Sprawiedliwość
Zwraca podaną przez nas czarę jadu
Do własnych naszych ust. Z podwójnych względów
Należy mu się u mnie bezpieczeństwo:
Jestem i krewnym jego, i wasalem.
To samo zbyt już przeważnie potępia
Taki postępek — lecz jestem, co więcej,
I gospodarzem jego, który winien
Drzwi zamknąć jego zabójcy, nie owszem
Sam mu do piersi zbójczy nóż przykładać.
A potem, Dunkan tak skromnie piastował
Swą godność, tak był nieskalanie czysty
W pełnieniu swego wielkiego urzędu,
Że cnoty jego, jak anioły nieba,
Piorunującym głosem świadczą będą
Przeciw wyrodnym sprawcom jego śmierci,
I litość, jako nowo narodzone
Nagie niemowlę lub cherub siedzący
Na niewidzialnych, powietrznych rumakach,
Wiać będzie w oczy każdemu okropny
Obraz tej zbrodni, by wiatr łzy osuszył.
Jeden, wyłącznie jeden tylko bodziec
Podżega we mnie tę pokusę, to jest
Ambicja, która przeskakując siebie,
Spada po drugiej stronie.

Wchodzi Lady Makbet

Cóż tam?

LADY MAKBET

Właśnie

Wstał od wieczerzy. Po coś się oddalił?

MAKBET

Czy pytał o mnie?

LADY MAKBET

Ty mnie o to pytasz?

MAKBET

Nie postępujemy dalej na tej drodze:
Dopiero co mnie obdarzył godnością
I sam dopiero co sobie kupiłem
Złotą u ludzi sławę, sławę, którą
Godziłoby się jak najdłużej w świeżym
Utrzymać blasku, nie zaś tak skwapliwie
Odrzucać.

LADY MAKBET

Byłaż pijaną nadzieja,
Co cię niedawno jeszcze kołysała?
Zasnęłaż potem i budziż się teraz,
Żeby ospale, trwożnie patrzeć na to,
Na co tak rażnie wtedy poglądała?
Nie lepsze dajesz mi wyobrażenie
I o miłości twojej. Masz skrupuły
Mężnie w czyn przelać to, czego pożądasz?

Chciałbyś posiadać to, co sam uznajesz
Ozdobą życia, i chcesz żyć zarazem
W własnym uznaniu jak tchórz albo jako
Ów kot, w przysłowiu¹ gminnym, u którego
„Nie śmiem” przeważa „chciałbym”.

MAKBET

Przestań, proszę.
Na wszystkim gotów, co jest godne męża;
Kto więcej waży, nie jest nim².

LADY MAKBET

I jakież
Zły duch ci kazał tę myśl mi nasunąć?
Kiedyś ją powziął, wtedy byłeś mężem:
O ile byś był więcej tym, czym byłeś,
O tyle więcej byłbyś nim. Nie była
Wtedy po temu pora ani miejsce,
Jedno i drugie stworzyć byłbyś gotów;
Teraz się jedno i drugie nastęcza,
A ty się cofasz? Byłam karmicielką
I wiem, jak to słodko kochać dziecię,
Które się karmi; byłabym mu jednak
Wyrwała była pierś z ust nadstawionych,
Które się do mnie tkliwie uśmiechały,
I roztrzaskała czaszkę, gdybym była
Zobowiązała się do tego czynu,
Jak ty do tego.

MAKBET

Gdybyśmy chybili?

LADY MAKBET

Chybić! Obwaruj jeno swoje męstwo,
A nie chybimy. Skoro Duncan zaśnie
(Co naturalnie po trudach dnia prędko
Pewnie nastąpi), przyrządzonym winem
Dwóch pokojowców jego tak uraczę,
Że się ich pamięć, ten stróż mózgu, w parę
A władz siedlisko zamieni w alembik³.
Gdy snem zwierzęcym ujęci, jak trupy
Spoczywać będą, czegoż nie zdołamy
Dokazać wtedy ze śpiącym Duncanem?
Czego nie złożyć na jego pijaną
Służbę, na którą spadnie cała wina
Naszego mordu? [...]

MAKBET

Niech się więc stanie! Wszystkie moje siły
Nagnę do tego okropnego czynu.
Idźmy i szydźmy z świata jasnym czołem:
Fałsz serca i fałsz lic muszą iść razem.

Wychodzą [...]

---

¹ ów kot w przysłowiu – kot chciałby zjeść rybę, ale boi się zmoczyć sobie łapki

² kto więcej waży, nie jest nim – kto się waży na więcej niż ja, nie jest prawdziwym mężem, lecz szaleńcem lub zbrodniarzem

³ alembik – dawny przyrząd służący do destylacji, głównie alkoholu

AKT V, SCENA V

[...]

MAKBET

Dawno już smaku trwogi zapomniałem:
Był czas, gdym drętwiał słysząc głos puszczyka,
Gdy przy słuchaniu powieści o strachach
Włos mi się jeżył i prężył na głowie,
Jakby był żywy; czas ten prędko minął;
Przeładowałem się okropnościami:
Spoufalone z zgrozą zmysły moje
Stępiały na wpływ wrażeń.

Sejton powraca

Co znaczyły

te krzyki?

SEJTON

Panie, królowa umarła!

MAKBET

Powinna była umrzeć nieco później;
Czego się było tak spieszyć z tą wieścią?
Ciągłe to jutro, jutro i znów jutro
Wije się w ciasnym kółku od dnia do dnia,
Aż do ostatniej głoski czasokresu;
A wszystkie wczora to były pochodnie,
Które głupocie naszej przyświecały
W drodze do śmierci. Zgaśnij, wąż światła!
Życie jest tylko przechodnim półcieniem,
Nędznym aktorem, który swoją rolę
Przez parę godzin wygrawszy na scenie
W nicość przepada – powieścią idioty,
Głośną, wrzaskliwą, a nic nie znaczącą.

*Przekład Józefa Paszkowskiego
(William Szekspir, Makbet, Ossolineum 1967)*

Temat 2. **Kłótnia u Borynów**

Zanalizuj podany fragment *Chłopów* Władysława Reymonta i scharakteryzuj występujące w nim postacie. Na podstawie fragmentu i I tomu powieści określ przyczyny kłótni i źródła dramatyczności sceny.

Władysław Reymont *Chłopi* (fragment)

– Gospodarz idą! - zawołał Witek prędko, aż Antek drgnął ze strachu.[...]

Boryna wrócił do izby swojej, już tam czekali nań wszyscy... Milczeli, ino wszystkie oczy podniosły się na niego i opadły wnet, bo przystanął na środku, obejrzał się po nich i zapytał drwiąco:

– Wszystkie! Jak na sąd jaki!

– Nie na sąd, ino do was przyślím z proszeniem – rzekła nieśmiało kowalowa.[...]

– Czego chcecie, mówcie! - zawołał ostro, zniecierpliwiony milczeniem.

– A to... mów, Antek... a to przyślím wedle tego zapisu⁴.. - jąkała kowalowa.

– Zapis zrobiłem, a ślub w niedzielę... to wam rzeknę!

– To wiemy, ale nie o to przyślím.

– A czego?

– Zapisaliście całe sześć morgów!

– Bom tak chciał, a zechcę, to w ten mig zapiszę wszystko...

– Jak wszystko będzie wasze, to zapiszecie! – powiedział Antek.

⁴ zapis – przeznaczenie w testamencie określonego świadczenia majątkowego osobie nie będącej spadkobiercą

– A czyjeż to jest, co? Czyje?...
 – Dziecińskie, nasze.
 – Głupiś jak ten baran! Grunt jest mój i zrobię z nim, co mi się spodoba!
 – Zrobicie abo i nie zrobicie...
 – Ty mi wzbronisz, ty!
 – A ja, a my wszystkie, a nie, to sądy wam wzbronią! - krzyknął, bo już nie mógł ścierpieć i buchnął zapamiętałością.
 – Sądami mi wygrażasz, co? Sądami! Zamknij ty gębę, pókim dobry, bo pożałujesz! – krzyczał przyskakując do niego z pięściami.
 – A ukrzywdzić się nie damy! - wrzasnęła Hanka podnosząc się na nogi.
 – A ty czego? Trzy morgi piachu wniosła i starą płachtę⁵ a będzie tu pysk wywierala?
 – Wyście i tyla Antkowi nie dali, nawet tych jego morgów matczynych, a robimy wam za parobków, jak te woły.[...]
 – Jak wam krzywda, idźcie se poszukać lepiej!
 – Nie pójdziem szukać, bo tu jest nasze! Nasze po dziadach pradziadach! – zawołał mocno Antek. Stary uderzył go oczami i nic nie odrzekł, przysiadł przed komin i pogrzebaczem tak działał w główne, aż iskry się sypały - zły był, ognie chodziły mu po twarzy i włosy mu ciągiem spadały na oczy, jarzące jak u żbika... ale się jeszcze hamował, choć ledwie i zdzierzał...
 Długie milczenie zaległo izbę, że ino te przysapki a dychania prędkie słycać było. Hanka szlochała z cicha i pohuśtywała dziecko, bo skamleć poczęło.
 – My nie przeciwni ożenkowi, chciecie, to się żeńcie...
 – A przeciwie się, dużo o to stoję!...
 – Ino zapis odbierzcie – dorzuciła przez łyzy Hanka.
 – Zmilkiesz ty, a to, psiachmac, jazgocze ciągiem jak ta suka! - rzucił z taką mocą pogrzebacz w ogień, aż się główne potoczyły na izbę.
 – A wy się miarkujcie, bo to nie dziewczka wasza, żebyście gębę wywierali na nią!
 – To czemu pyskuje!
 – Ma prawo, bo się o swoje upomina! – wrzeszczał coraz mocniej Antek.
 – Chciecie, to i zapiszcie, ale to, co ostało, odpiszcie na nas – zaczęła cicho kowalowa.
 – Głupiaś! Widzisz ją, mojem się tu będzie dzieliła! Nie bój się, na wycug⁶ do waju nie pójde... – rzekłem!
 – A my nie ustąpi. Sprawiedliwości chcemy.
 – Jak wezmę kija, to wama dam sprawiedliwość.
 – Spróbujcie ino tknąć, a pewnikiem wesela nie doczekacie...
 I jeli się już klócić, przyskakiwać do się, grozić, bić pięściami w stół, wykrzykiwać a wypominać wszystkie swoje żale i krzywdy. Antek tak się zapamiętał i tak rozszrozył, że wściekłość buchała z niego i raz w raz już starego chwycił to za ramię, to za orzydle i gotów był bić... ale stary jeszcze się hamował, nie chciał bijatyki, odpychał Antka, na obelgi z rzadka odpowiadał, bych ino dziwowiska la sąsiadów i wsi całej nie czynić. [...] Hanka ryknęła nowym, ogromnym płaczem, wsparła się o okap i jęła zalewanym przez łyzy, nieprzytomnym głosem krzyczeć:
 – Na żebrę ino nam iść, we świat... o mój Jezus, mój Jezus!... A jak te woły harowalim i dnie... i noce... za parobków... a teraz co?... A Pan Bóg was pokarze za krzywdę naszą!... Pokarze... Całe sześć morgów zapisali... a te szmaty po matce... te paciorki... to wszystko... i la kogo to? La kogo?... La takiej świni! A żebyś pode płotem zdechła za krzywdę naszą, a żeby cię robaki roztoczyły, ty wywłoko, ty lakudro jedna, ty!...
 – Coś powiedziała?... - zaryczał stary przyskakując do niej...
 – Że lakudra i włók⁷ ten, to i cała wieś wie o tym... cały świat!... cały!...
 – Wara ci od niej, bo ci ten pysk o ścianę rozbije, wara... - i jął nią trząść, ale już Antek przyskoczył i osłonił, i również krzyczeć począł:
 – I ja przywtórzę⁸, że lakudra jest, włók, ja! A spał z nią, kto chciał, ja!... - wołał nieprzytomnie

⁵ płachta – duży kawał płótna do noszenia trawy (tu w znaczeniu: rzecz bezwartościowa, nic)

⁶ wycug – dożywotnie utrzymanie zapewnione rodzicom przez dzieci po przekazaniu im majątku

⁷ włók – (także: włóka, wywłoka) – kobieta prowadząca rozwiązłe życie

⁸ przywtórzyc (gw.) – potwierdzić

i gadał, co mu ślina na język przyniesła, nie skończył, bo stary, rozwścieklony już teraz do ostatka, trzasnął go tak w pysk, aż rymnął łbem na oszkloną szafkę i z nią razem zwał się na ziemię... Porwał się rychło, okrwawiony, i runął na ojca.

Rzucili się na siebie jak dwa psy wściekłe, chycili się za piersi i wodzili po izbie, miotali, bili sobą o łóżka, o skrzynie, o ściany, aż łby trzaskały. Krzyk się podniósł nieopisany, kobiety chciały ich rozerwać, ale przewalili się na ziemię i tak zwarci całą nienawiścią i krzywdami tarzali się, gnietli, dusili...

Całe szczęście, że rychło rozerwali ich sąsiedzi i odgradzili od siebie... Antka przenieśli na drugą stronę i zlewali wodą, tak osłabł z umęczenia i upływu krwi, bo twarz miał porozcinaną o szyby.

Staremu nic się nie stało; spencer miał nieco podarty i twarz podrapaną i aż siną z wściekłości... Sklął i powyganiał ludzi, co się byli zlecieli, drzwi od sieni zamknął i siadł przed kominem...

Ale uspokoić się nie mógł, bo mu ciągiem wracało przypomnienie tego, co na Jagnę wypowiedzieli, a żgało⁹ go w serce jakby nożem...

– Nie daruję ja ci tego, psie jeden, nie daruję! - przysięgał sobie w duszy. - Jakże, na Jagusię... – Ale wnet przychodziło mu do głowy i to, co nieraz już słyszał o niej, co dawniej pogadywali, a na co nie zwracał uwagi! Gorąco mu się robiło i dziwnie duszno, i dziwnie markotno... – Nieprawda, pleciuchy i zazdrośniki, wiadomo! - wykrzyknął w głos, ale coraz więcej mu się przypominało gadań ludzkich. – Jakże, rodzony syn powie, to nie mają szczekać! Ścierwa! – ale żarły go te wspominki, jak ogień...

(Władysław Reymont, *Chłopi*, Warszawa 1977)

---

⁹ żgać (gw.) – kłuć, uderzać czymś ostrym

OCENIANIE POZIOM PODSTAWOWY

Część I – rozumienie czytanego tekstu

O patriotyzmie i nacjonalizmie

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi zdającego mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę zdającego, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów.

Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Proponowane odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1.	D	1	0
2.	np.: uwolniły, wyzwoliły, wyswobodziły, wytworzyły, stworzyły, stały się źródłem	1	0
3.	patriotyzm – uczucie, cnota nacjonalizm – światopogląd, grzech	1	0
4.	Emigrantom brakuje poczucia swojskości.	1	0
5.	<i>Nacjonalizm:</i> – powoduje stawianie interesu narodowego nad normami moralnymi/nad innymi narodami – usprawiedliwia niszczenie słabszych przez silniejszych – prowadzi do wojen i tragedii ludzkich <i>uznajemy cytowanie</i>	1	0
6.	akapit 9.	1	0
7.	nacjonalizm ukraiński, faszyzm, hitleryzm, nacjonalizm serbski, nacjonalizm polski <i>dopuszczalne konkretne przykłady nacjonalizmów</i>	2 (za wskazanie 5 przykładów)	1 (za wskazanie 3-4 przykładów)
8.	– nadają wypowiedzi osobisty charakter (funkcja ekspresywna) – osadzają w konkretnej rzeczywistości historycznej/kontekście historycznym (funkcja informatywna) – czynią tekst wiarygodnym (funkcja impresywna) – unaoczniają rozważane w tekście problemy	2	1
9.	„nacjonalizm jest matką nieszczęść”	1	0
10.	A	1	0
11.	– konflikt polsko-ukraiński/rozbudzenie ukraińskiego nacjonalizmu – utrata sympatii i poparcia Zachodu dla polskich aspiracji – uznanie Polaków za najbardziej antysemicki naród Europy	2 (za wskazanie 4 przykładów)	1 (za wskazanie 2-3 przykładów)

	– stawianie znaku równości między antysemityzmem polskim i hitlerowskim – oskarżenie o udział w zagładzie Żydów		
12.	D	1	0
13.	akapit 8. – skrótowe podsumowanie wcześniejszych rozważań/akapitów 1-7 akapit 15. – ujawnienie emocji autora/podsumowanie całego artykułu/puenta	2	1
14.	patriotyzm i nacjonalizm są to pojęcia przeciwstawne	1	0
15.	– wyemigrował z Polski z powodów politycznych – odbywał służbę wojskową na Wołyniu – przebywał w Londynie jako emisariusz – wypowiadał się w prasie i radiu/był dziennikarzem i autorem artykułów prasowych – uczestniczył w spotkaniach poświęconych polityce i historii	2 (za podanie 4 informacji)	1 (za podanie 3 informacji)
razem		20	

Temat 1: Charakteryzując Makbeta na podstawie danych fragmentów dramatu Szekspira, określ, na czym polega tragizm postaci i porównaj go z tragizmem bohatera ze znanego Ci dramatu antycznego.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

1. Określenie sytuacji, np.: **0 - 4**

Fragment I

- a. plany zabicia króla i zdobycia tronu (początek utworu),
- b. Dunkan gościem w zamku Makbeta,
- c. rola Lady Makbet,

Fragment II

- d. informacja o śmierci królowej (koniec utworu),
- e. refleksje Makbeta o sobie i życiu.

2. Kreacja Makbeta, np.: **0 - 8**

- a. rycerz, wierny poddany króla,
- b. sława wśród ludzi i wdzięczność króla,
- c. ambicja i żądza władzy,
- d. wahania bohatera jako gospodarza, krewnego i wasala,
- e. świadomość ohydy moralnej planowanego czynu (zalety króla),
- f. lęk, przekonanie o nieuchronności kary,
- g. słabość, uleganie wpływom,
- h. cynizm (zbrodnia z premedytacją, zaplanowanie fałszywej rozpacz),
- i. przemiana wewnętrzna (stopień wrażliwości moralnej),
- j. zubożenie, ośpienie (np. śmierć żony),
- k. poczucie klęski,
- l. utrata wiary w sens życia.

3. Tragizm Makbeta, np.: **0 - 4**

- a. działania bohatera zależą od jego wolnej woli,
- b. wybór pomiędzy wartościami (dobrem) a zbrodnią dla zdobycia władzy (złem),
- c. konflikt pomiędzy sumieniem a namiętnościami,

- d. świadomość, że wyrządzone zło pociągnie za sobą następne,
  - e. samotność i wyobcowanie na skutek popełnionej zbrodni,
  - f. postrzeganie świata jako teatru (przypadkowość egzystencji).
- 4. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu całego utworu. 0 - 1**
- 5. Zaprezentowanie postaci z dramatu antycznego. 0 - 1**
- 6. Tragizm bohatera antycznego (na przykładzie wybranej postaci), np.: 0 - 4**
- a. daremność działań człowieka zdeterminowanego przez siły wyższe – fatum,
  - b. starcie równorzędnych racji moralnych prowadzące do nieuchronnej katastrofy (konflikt tragiczny),
  - c. brak winy lub tzw. wina tragiczna (nieświadomość winy),
  - d. ironia tragiczna,
  - e. bohater zarazem winowajcą i ofiarą (tragiczne zblądzenie).
- 7. Podsumowanie - porównanie tragizmu Makbeta i bohatera antycznego 0-3**
- pełne, np.: 3**
- wskazanie różnic (podobieństw) między tragizmem Makbeta i bohatera antycznego (np. konflikt wewnętrzny – fatum; świadomość winy – nieświadomość winy; kara sprawiedliwa – kara nieproporcjonalna do winy; dynamizm bohatera – statyczność bohatera; nieuchronność klęski);
- częściowe, np.: (2)**
- wskazanie niektórych różnic między tragizmem Makbeta i bohatera antycznego;
- próba podsumowania, np.: (1)**
- wskazanie jednej istotnej różnicy między tragizmem Makbeta i bohatera antycznego.
- Uwaga: należy uznać interpretację, że kreacja Makbeta jest różna od klasycznego rozumienia tragizmu.*

Temat 2. Klótnia u Borynów.

Analizując podany fragment *Chłopów* Władysława Reymonta, scharakteryzuj występujące w nim postacie. Na podstawie fragmentu i całości I tomu powieści określ przyczyny klótni i źródła dramatyczności sceny.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

Wstępne rozpoznanie fragmentu

- 1. Umiejscowienie sceny w powieści, np.: 0-2**
- a. punkt kulminacyjny (w 1. tomie) konfliktu w rodzinie Borynów,
  - b. scenę poprzedzają zaręczyny Boryny z Jagną,
  - c. skutek klótni – wyrzucenie Antka z rodziną z chaty przez Borynę.

Kreacje bohaterów

- 2. Maciej Boryna, np.: 0-4**
- a. jest władczy (np. zamykanie wypowiedzi słowem *rzekłem*, stanowczość tonu),
  - b. jest głową rodziny Borynów,
  - c. ma wysoką pozycję w hierarchii wiejskiej,
  - d. broni swojej pozycji (*na wycug do waju nie pójdę*),
  - e. lekceważy roszczenia dzieci,
  - f. obraża dzieci (np. *głupiś jak ten baran, głupiasz, jazgocze ciągiem jak ta suka*, wytyka Hance brak posagu).
  - g. początkowo wstrzymuje emocje, unika kontaktu fizycznego z synem,
  - h. ulega emocjom, ogarnia go wściekłość pod wpływem słów Hanki i Antka o Jagnie,
  - i. jest zaślepiony namiętnością (nie chce wierzyć oskarżeniom dotyczącym Jagny),
  - j. jest mściwy, zawzięty.

- 3. Antek Boryna, np.:** **0-4**
- a. przed rozmową czuje strach,
  - b. wypowiada się w imieniu wszystkich dzieci,
  - c. upomina się stanowczo o swoje,
  - d. chce zająć miejsce ojca, czuje się mu równy,
  - e. ma silne poczucie własności,
  - f. odwołuje się do sprawiedliwości, grozi sądem,
  - g. ulega coraz większym emocjom, jest porywczy, inicjuje konfrontację fizyczną,
  - h. staje w obronie żony,
  - i. przeciwstawia się ojcu,
  - j. oskarża ojca o bezprawne rozporządzanie ziemią,
  - k. rani ojca, oskarżając Jagnę.
- 4. Hanka Borynowa, np.:** **0-2**
- a. okazuje hardość,
  - b. ma odwagę sprzeciwić się teściowi,
  - c. ujawnia skrajne emocje (od odwagi do lamentu),
  - d. oskarża Jagnę o niemoralne zachowanie, używa wobec niej obelżywych określeń,
  - e. nie panuje nad sobą.
- 5. Kowalowa, np.:** **0-2**
- a. inicjuje rozmowę,
  - b. brzęmię rozmowy z ojcem zrzuca na brata,
  - c. zachowuje się biernie,
  - d. stara się nie narażać ojcu,
  - e. mówi nieśmiało, cicho, jąka się.
- 6. Przedstawienie przyczyn kłótni (na podstawie fragmentu i I tomu powieści), np.:** **0-4**
- bezpośrednia:*
- a. zapis ziemi na rzecz Jagny,
- inne:*
- b. ziemia jako wartość najwyższa,
  - c. zagrożenie bytu w wypadku utraty ziemi,
  - d. poczucie krzywdy (np. należne im matczyne morgi, wykorzystywanie dzieci: Antkowie),
  - e. osoba Jagny (zawiść Hanki, zazdrość Antka, namiętność Boryny),
  - f. charakter adwersarzy (silne osobowości Antka i Macieja, ich porywczość, duma),
  - g. konflikt pokoleń, interesów.
- 7. Źródła dramatyczności sceny (na podstawie fragmentu i I tomu powieści), np.:** **0-4**
- a. naturalistyczna motywacja zachowań (popędy, instynkty, walka o byt),
  - b. konfrontacja ojca z synem,
  - c. wyeksponowanie emocji w kreacjach postaci,
  - d. dynamika sceny, stopniowanie napięcia,
  - e. przewaga dialogu.
- 8. Podsumowanie – związane z tematem, wynikające z analizy tekstu** **0-3**
- pełne, np.:** **3**
- ziemia wartością nadrzędną, naturalistyczna koncepcja człowieka, zakładająca, że życie to walka o byt, konflikt postaw, charakterów i emocji,
- częściowe, np.:** **(0-2)**

ziemia wartością nadrzędną, konflikt postaw, charakterów i emocji,
próba podsumowania, np.: (1)
ziemia wartością nadrzędną lub konflikt postaw, charakterów i emocji.

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 5 punktów)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie,
przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, 5
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie
głównych części, 3
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi;
urozmaicona leksyka, 5
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka, 3
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 12 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia,
poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja, 12
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia
i fleksja, 9
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne:
składnia, słownictwo, frazeologia, 6
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych
(słownictwo i frazeologia), fleksyjnych, 3
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów
składniowych, leksykalnych. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 3 punkty)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy), 3
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja, 2
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca
komunikacji (mimo różnych błędów). 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0-4

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera dwa tematy sprawdzające tworzenie tekstu własnego w związku tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden z nich i napisz wypracowanie.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Możesz korzystać ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika ortograficznego.
7. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Za napisanie
wypracowania
można otrzymać
łącznie
40 punktów

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający
przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Tworzenie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Wybierz temat i napisz wypracowanie nie krótsze niż trzy strony, tj. około 250 słów.

Temat 1. **Analizując podany fragment IV części *Dziadów* Adama Mickiewicza, wyjaśnij, na czym polega romantyczna konwencja mówienia o miłości. Zwróć uwagę na zawartą w tekście koncepcję miłości i związane z nią środki artystycznego wyrazu.**

Adam Mickiewicz *Dziady* – część IV

GUSTAW

Ileż znowu pamiątek [...]!
Tam ona wyszła patrzeć na igraszkę dzieci,
[...]
Odtąd wszystkich spraw moich, chęci, myśli panią,
Ach, odtąd dla niej tylko, o niej, przez nią, za nią!
Jej pełne dotąd jeszcze wszystkie okolice:
Tu po raz pierwszy boskie obaczyłem lice,
Tu mnie pierwszej rozmowy uczciła wyrazem,
Tutaj, na wzgórk, Russa czytaliśmy razem;
Altankę jej pod tymi uwiązałem chłody,
Z tych lasów przynosiłem kwiateczki, jagody,
Z tych zdrojów, stojąc przy mnie, wywabiła wędką
Srebrnopiórego karpia, pstrąga z kraśną cętką;
A dziś!...

(*placze*)

[...] Byłem i w ogrodzie,
Pod tęż porę, w jesieni, przy wieczornym chłodzie,
Też same cieniowane chmurami niebios, a
Tenże bladawy księżyc i kroplista rosa,
I tuman na kształt z lekka prószącego śniegu;
I gwiazdy toną w błękit po nocnym obiegu,
I taż sama nade mną świeci gwiazdka wschodnia,
Którą wtenczas widziałem, którą widzę co dnia;
W tychże miejscach toż samo uczucie paliło.
Wszystko było jak dawniej – tylko jej nie było!
Podchodzę ku altance, jakiś szmer u wniścia,
To ona?... Nie! to wietrzyk żółkłe strząsał liścia.
Altano! mego szczęścia kolebko i grobie,
Tum poznał, tum pożegnał!... ach! com uczuł w tobie!
[...]

(*z żalem*)

O nie! nas Bóg urządził ku wspólnemu życiu,
Jednakowa nam gwiazda świeciła w powiciu,
[...]
Ten sam powab we wszystkim, toż samo niechcenie,
Też same w myślach składnie i w czuciach płomienie.
Gdy nas wszędzie tożsamość łączy niedościgła,
Bóg osnuł przyszłe węzły,

(*z żalem największym*)

a tyś je rozstrzygła!

(mocniej, gniewny)

Kobietko! puchu marny! ty wietrzna istoto!

Postaci twojej zazdrozczą anieli,

A duszę gorszą masz, gorszą niżeli!...

[...]

Niech ją sumienia sztylety ranią!

[...]

Pójdę tylko spojrzeć na nią.

[...]

Po co? Czego chcę od niej? O zazdrości podła!

I jakież są jej grzechy?

Czyli mię słówkiem dwuznacznym podwiodła?

Czy wabiącymi łowiła uśmiechy

Albo kłamliwe układała lice?

I gdzież są jej przysięgi, jakie obietnice?

Miałemże od niej choć przez sen nadzieję?

Nie! nie! sam urojone żywiłem mamidła,

Sam przyprawiałem jady, od których szaleję!

[...]

O, gdybym mógł choć przez sen pokazać się tobie,

Gdybyś na mojej pamiątkę męki

Jeden przynajmniej dzionek chodziła w żałobie,

Przypięła jedną czarną wstążkę do sukienki!...

Może spojrzysz ukradkiem... i łezka boleści...

I pomyślisz westchnawszy: ach, on mię tak kochał!

(z dziką ironią)

Stój, stój, żałośnie piskłę!... precz, wrzasku niewieści!

Będęż, jak dziecko szczęścia, umierając szlochał?

[...]

Rób, co chcesz, jesteś woli swojej panią,

Zapomnij!... ja zapomnę! [...]

(pauza)

Ach, wzdycham! czegoż wzdycham? ha! westchnąłem za nią,

Nie! nie mogę zapomnieć o niej i umarły.

Wszakże ją widzę, wszak tu, o, tu stoi!

Płacze nade mną... jaka łezka szczerą!

(z żalem)

Płacz, moja luba, twój Gustaw umiera!

[...]

(podnosi sztylet)

(z żalem)

Nie bój się, luba, on się nic nie boi!

Czego żałujesz, on nic z sobą nie zabiera!

Tak! wszystko! wszystko tobie zostawię,

Zostawię życie, i świat, i rozkosze,

(z wściekłością)

I twego!... wszystko... o nic... ani łzy nie proszę!

[...]

(przebija się)

(Adam Mickiewicz, *Dziela*, Warszawa 1955)

Temat 2. **Analizując i interpretując utwór Jarosława Iwaszkiewicza *Wiewiórka*, przedstaw wzajemne relacje między narratorem a światem przedstawionym.**

Jarosław Iwaszkiewicz *Wiewiórka*

Dla Tereski

Wczoraj byłem na cmentarzu. Pogodny poranek późnej jesieni usposabiał melancholijnie. Wzdłuż drogi, którą przeszedłem, rosły stare wiśniowe drzewa i wyglądały jak duże wiązki różowych i kremowych liści. Perspektywy były mgliste, ale niebo bezchmurne i niebieskie, jakie tylko u nas w jesieni bywa.

Stałem sobie nad „moimi” grobami, zastanawiając się nad jałowością podobnej wędrówki. Nic ja im już nie pomogę, nic oni mnie nie pomogą. Śpią, nic ich nie obchodzą ani ja, ani moje wszystkie tak skomplikowane sprawy. Jeden był tylko pożytek z takich odwiedzin: z niskich mogiłek, z uschłych wieńców, ze wspaniałych, pochylonych zachodnim wiatrem drzew, jakimi porośnięty był cmentarz — wiało wielkim spokojem. Wszystko, co się we mnie ostatnio gotowało, co falowało, co niepokoiło — wygładzało się. Pochylałem się ku ziemi, ale jednocześnie wyprostowywałem się, wygładzałem. Wiedziałem, że to nie na długo, ale może po ten spokój przychodziłem właśnie w to miejsce.

Naokoło było cicho. Dzień był pogodny nad wszelki wyraz, ale powszedni. Ludzie byli przy pracy. Z kartofliska, które rozciągało się za cmentarzem, dochodziły dalekie odgłosy rozmów i chwilami trzepanie się koparki. Tym ciszej wydawało się w sąsiedztwie.

Zatęskniłem bardzo do takiego spokoju, chciałem, aby już wszystko się we mnie ostatecznie uspokoiło. Aby nie szastał się we mnie gniew, wściekłość, sprzeciwy losowi i inne takie ciężkie do znoszenia namiętności. Cicho tu było całkowicie, wszystko tu było zakończone. I mnie się chciało już wszystko zakończyć.

W momencie kiedy cisza naciągnęła się jak nitka, kiedy pochyliłem głowę przybitą jak gdyby tą ciszą, usłyszałem jakiś szelest. Z sosny, która stała nad grobem, obrywając pazurkami jesienne płatki sosnowej kory, podobne do brunatnych płatków kwiatowych — zsuwała się wiewiórka.

Wszystkie jej ruchy były zadziwiająco precyzyjne i celowe. Zwierzątko zainteresowało mnie i zacząłem się mu pilnie przypatrywać. Wiewiórka zeszła z drzewa na ziemię, stanęła słupka i spojrzała na mnie. Ponieważ stałem nieruchomo, zdecydowała, że to jest nieważne, i zajęła się swoimi sprawami. Przechodząc szybkimi ruchami wzdłuż mogił wybrała takie miejsce, gdzie naokoło jakiegoś pomnika powstał rowek wycięty sztychami łopaty. Na tym kancie rosła obfita, sucha już w tej chwili trawa. Wiewiórka zatrzymała się przez chwilę, powąchała trawę, a potem zszedłszy na dół skarpy szybko zaczęła grzebać w gliniastym sztychu i podkopywać się do korzeni trawy. Zadziwiło mnie zdecydowanie i dokładność bystrych ruchów jej małych łapek. Kiedy dostatecznie podkopała korzenie trawy, wychwyciła z ziemi cały jej duży pęk razem z korzeniami. Uczyniła to pyskiem, a potem zwróciła się do mnie, jakby mi chciała pokazać swoje dzieło.

Siedziała teraz słupkiem przede mną z dużym pękiem trawy w zębach. Sprężynowym ruchem łapek naprzód otrzepała trawę z ziemi, oczyściła korzonki z piasku. A potem gestem blaszanego robota uderzyła parę razy w obie strony paczki trawy, spłaszczając je na kształt miniaturowej beli siana, takiej, jakie widzimy czasami na ciężarówkach czy na wagonach kolejowych przy dostawach wojskowych. Gdy doprowadziła paczkę trawy do zwartego, sprasowanego kształtu, jeszcze chwileczkę postąła, a potem pomknęła z powrotem na tę sosnę, z której zlazła. Na szczycie sosny zniknęła na chwilę i natychmiast pojawiła się znowu, już bez pędu trawy, i nie mieszkając ani chwili w te pędy zeszła z sosny pomiędzy mogiłki. Powtórzyła się ta sama scena: popatrzyła na mnie, podkopała nowy pęk trawy, wyrwała go, otrzepała z ziemi (łapki naprzód), doprowadziła dożądanego kształtu (łapki w tył) i znowu pomknęła na sosnę.

Tak to się powtarzało może z pięć razy. Dłużej nie miałem już cierpliwości stać. Zapewne pracowała tak przez cały dzień.

Zrozumiałem łatwo cel tej czynności: wiewiórka wyścielała sobie dziuplę na sośnie. Tam miała zamieszkać na zimę, tam miała przeczekać te chwile, kiedy cmentarz i drzewa, i groby, i zeschnięte kwiaty pokryje warstwa śniegu.

Śledząc zwinne ruchy wiewiórki przerwałem na chwilę moje rozmyślenia o śmierci. I po prawdzie powiedziawszy, już do nich nie powróciłem. Spostrzegłem w krajobrazie mnie otaczającym sprawy i rzeczy, które mnie zainteresowały. Zacząłem się zastanawiać, dlaczego ta koparka kartofli tak często się zatrzymuje. Zacząłem myśleć o tym, że to tak późno, a ludzie jeszcze kopią kartofle. I nie mogłem sobie przypomnieć, czy to jest pole księżowskie — to za cmentarzem — czy to jest to, co zostało po folksdojczu Berze, który uciekł z Niemcami.

Pomyślałem z pewnego rodzaju czułością o gniazdku, które sobie słała wiewiórka. I gdy już wyszedłem za cmentarne wrota i znowu szedłem do domu, aleją różową od wiśniowych liści, wyobrażałem sobie, jak to ona wyjdzie z tej dziupli na wiosnę i niefrasobliwie rozpocznie swoje dzielne, beztroskie, bezcelowe życie — na cmentarzu.

1950

(Jarosław Iwaszkiewicz, *Wiewiórka*, w: *Opowiadania wybrane*, Czytelnik 1964)

OCENIANIE

Temat 1. **Analizując podany fragment IV części *Dziadów* Adama Mickiewicza, wyjaśnij, na czym polega romantyczna konwencja mówienia o miłości. (Zwróć uwagę na zawartą w tekście koncepcję miłości i związane z nią środki artystycznego wyrazu).**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 26 punktów)

Punktacja
0-3

1. Wstępne rozpoznanie fragmentu, np.:

- a. temat: nieszczęśliwa miłość,
- b. bohater: zakochany młodzieniec,
- c. sytuacja: bohater wspomina utraconą ukochaną,
- d. sposoby prezentacji bohatera: monolog dramatyczny i didaskalia.

2. Dostrzeżenie elementów typowych dla romantycznej koncepcji miłości, np.: 0-9

- a. miłość jest najważniejszą/jedyną wartością (bohater podporządkowuje jej wszystkie sfery swojego życia),
- b. nie może być spełniona,
- c. jest zjawiskiem ze sfery sacrum (kochankowie są sobie przeznaczeni przez Boga),
- d. jest duchową jednością kochanków,
- e. jest przeżywana jako uczucie bardzo gwałtowne,
- f. zawiera w sobie różne, często skrajne emocje (np. rozpacz, gniew, ironię, czułość, wściekłość, bunt),
- g. daje ogromne szczęście i jednocześnie ogromne cierpienie,
- h. jest rodzajem szaleństwa,
- i. prowadzi do samobójstwa (nieodwracalnie zmienia życie zakochanego).

3. Dostrzeżenie sposobów wyrazu typowych dla romantycznej konwencji literackiej, np.: 0-11

- a. synkretyzm rodzajowy (połączenie liryki i dramatu),
- b. typowe motywy (natura, wspólne czytanie, wieczór, pamiątki, księżyc, gwiazdy itp.),
- c. funkcja scenerii (np. natura jest tłem, świadkiem przeżyć kochanków, zmienia się wraz z ich sytuacją),
- d. gwałtowne emocje bohatera jako dominanta,
uzasadnienie, np.:
- e. apostrofy do różnych adresatów (np. do nieobecnej ukochanej, do altany, do samego siebie),
- f. nieregularne wersyfikacja (wersy głównie 13-zgłoskowe, ale też 11-zgłoskowe i krótsze) i układ rymów,
- g. długie zdania z częstymi anaforami i wyliczeniami,
- h. liczne anakoluty,
- i. liczne wykrzyknienia (ach!, o nie!, ha! itp.),
- j. liczne pytania retoryczne,
- k. słownictwo silnie nacechowane emocjonalnie (kontrasty),
- l. wyolbrzymiająca metaforyka (hiperbole),
- m. kompozycja wypowiedzi podporządkowana swobodnemu falowaniu emocji.

4. Podsumowanie – związane z tematem, wynikające z analizy tekstu pełne, np.: 0-3

zebranie cech romantycznej koncepcji miłości, dostrzeżenie jej różnych aspektów oraz związku z typowymi dla epoki sposobami wyrazu, interpretacja zagadnienia w kontekście innych idei romantyzmu (np. irracjonalizmu, indywidualizmu itp.),

niepełne, np.: (2)

zebranie cech romantycznej koncepcji miłości, dostrzeżenie jej różnych aspektów oraz związku z typowymi dla epoki sposobami wyrazu,

próba podsumowania, np.:

(1)

lakoniczne zebranie najistotniejszych cech romantycznej koncepcji miłości.

Temat 2. **Analizując i interpretując utwór Jarosława Iwaszkiewicza *Wiewiórka*, przedstaw wzajemne relacje między narratorem a światem przedstawionym.**

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 26 punktów)

1. Wstępne rozpoznanie całości, np.:

0-2

- a. opowiadanie,
- b. problematyka: sens życia i śmierci,
- c. realia określające sytuację bohatera (data pod tekstem, wzmianka o Berze...).

2. Rozpoznanie narratora i adresata, np.:

0-4

- a. narrator pierwszoosobowy (narracja pamiętnikarska, narrator należy do świata przedstawionego, jest tożsamy z bohaterem),
- b. narrator to człowiek zmęczony życiem, targany namiętnościami,
- c. narrator to człowiek pragnący spokoju,
- d. narrator nie wierzy w „obcowanie dusz” (*Nic ja im już nie pomogę, nic oni mnie nie pomogą.*),
- e. interpretacja dedykacji *Dla Tereski* (np.: wskazuje realnego adresata, zdrobnienie niesie ładunek emocjonalny...).

Analiza elementów świata przedstawionego i ich interpretacja

3. Czas i przestrzeń, np.:

0-3

- a. pogodny jesienny poranek,
- b. interpretacja symbolicznych znaczeń jesiennego poranka,
- c. sceneria cmentarza,
- d. interpretacja znaczeń cmentarza,
- e. dwie przestrzenie: przestrzeń cmentarza i przestrzeń „za cmentarnymi wrotami”.

4. Sposób prezentowania świata przedstawionego, np.:

0-4

- a. liryzacja wypowiedzi,
- b. środki językowe służące liryzacji (np.: metafory, instrumentacja głoskowa...),
- c. kontrasty,
- d. środki językowe służące kontrastom (np.: nagromadzenie czasowników),
- e. kompozycja kłamrowa.

5. Relacje między narratorem a światem przedstawionym, np.:

0-9

- a. subiektywizm w postrzeganiu świata,
- b. refleksyjna postawa wobec świata,
- c. uleganie nastrojowi otoczenia,
- d. zmysłowe odbieranie świata (rola ciszy, rola koloru),
- e. dokładna analiza zachowań wiewiórki (postawa obserwatora),
- f. dostrzeżenie analogii w zachowaniach wiewiórki i ludzi (pracowitość, budowanie domu, gromadzenie zapasów, aktywność...),
- g. wiewiórka dla narratora jest symbolem (życia, dystansu do świata...),
- h. pod wpływem obserwacji natury (wiewiórki) narrator wraca do życia,
- i. znaczenie natury (np.: afirmacja, współodczuwanie...),
- j. środki językowe wyrażające postawę wobec świata (np.: elementy języka potocznego, patetyczne zwroty...).

- 6. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów, np.:** **0-1**
- a. filozoficznych,
  - b. historycznych,
  - c. literackich.

7. Podsumowanie – związane z tematem, wynikające z analizy tekstu **0-3**
pełne, np.: **3**

dostrzeżenie wielości sensów utworu, wynikających z kreacji świata przedstawionego (np.: pytania egzystencjalne o sens życia i śmierci odnajdują swoje odpowiedzi – warto żyć, życie jest wartością samą w sobie, życie jako wędrówka ku śmierci...),

częściowe, np.: (2)

odczytanie głównej idei tekstu i dostrzeżenie jej związku z kreacją świata przedstawionego,

próba podsumowania, np.: (1)

odczytanie głównej idei tekstu (bohater odzyskuje wiarę w sens życia).

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 2 punkty) **Punktacja**

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym, **2**
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części. **1**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 2 punkty)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka, **2**
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka. **1**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 8 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja, **8**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja, **6**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia. **4**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych, **2**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych. **1**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 2 punkty)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy), **2**
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); na ogół poprawna interpunkcja. **1**

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY **0-4**